

ارتقاء سطح مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان

کامیاران در قبال محیط‌زیست

کمال رستمی^۱، لاله صالحی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۳

چکیده

شرکت‌ها به‌طور فزاینده‌ای از اهمیت مسئولیت‌پذیری اجتماعی در رقابت‌های جهانی آگاه شده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که نه تنها باید بر تولید کالا و خدمات تمرکز داشته باشند، بلکه باید تصمیماتی اتخاذ کنند که توسط همه‌ی طرف‌های ذی‌نفع به‌صورت اخلاقی و اجتماعی موردقبول واقع شود. یکی از مهم‌ترین ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی، مسئولیت‌پذیری در قبال محیط‌زیست است. با این حال، هنوز یک شکاف مطالعاتی در زمینه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست و عوامل‌های اثرگذار بر اجرای فعالیت‌های مرتبط با آن توسط شرکت‌ها در سوابق پژوهشی وجود دارد. بنابراین، هدف این پژوهش شناسایی عوامل‌های اثرگذار بر نهادینه‌سازی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ساختار شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان کامیاران بود. این شرکت‌ها در مجموع دارای ۱۴۱۰۰ عضو هستند (N= ۱۴۱۰۰) که از این تعداد، ۳۵۸ تن به‌عنوان نمونه‌ی آماری و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی متناسب متناسب انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ی محقق‌ساخت بود که روایی محتوایی و شکلی آن از طریق نظرسنجی متخصصان موضوعی و پایایی آن با کمک محاسبه‌ی آلفای کرونباخ (۰/۹۱ تا ۰/۸۱) تأیید شد. یافته‌های تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که چهار عامل بر اجرای رفتارهای پایدار محوری زیست‌محیطی در شرکت‌های تعاونی روستایی و اعضای آن‌ها اثرگذارند و در مجموع ۶۶ درصد از واریانس مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست را تبیین می‌کنند. این عامل‌ها عبارت بودند از: (۱) استراتژی حمایتی، نظارتی و هدایتی؛ (۲) قانونمندی و توانمندی روانی و ساختاری؛ (۳) درون‌زایی و برون‌گرایی؛ و (۴) سازوکار مشارکتی.

واژه‌های کلیدی: شرکت‌های تعاونی روستایی، حفاظت زیست‌محیطی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

۲. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

مقدمه

آلودگی هوای محلی، کاهش میزان آب‌کره‌ی زمین، نفوذ آلودگی‌های شیمیایی در آب‌های زیرزمینی، تخریب لایه‌ی اوزون، تغییرات آب و هوایی و نابودی گسترده‌ی موجودات آبی نتیجه‌ی اقتصادی شدن بدون توجه به پایداری است (Handl, 2012). بروز چنین بحران‌هایی لزوم توجه روزافزون به موضوع تغییر آب و هوایی، آلودگی‌ها، تخلیه‌ی منابع طبیعی و تخریب زیست‌گاه‌ها توسط شرکت‌ها را به‌خوبی نشان می‌دهد (Babiak & Trendafilova, 2011). بنابراین، حفاظت از محیط‌زیست به یک موضوع استراتژیک برای شرکت‌ها در فعالیتهای اقتصادی تبدیل شده است (Tang et al., 2018). این امر به معنای مدیریت پیشگیرانه از بروز مسائل زیست‌محیطی توسط شرکت‌ها فراتر از الزامات قانونی خود و تحت لوای اهداف حفاظت زیست‌محیطی است (Severo et al., 2017). بنابراین، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست (ECSR)^۱ به‌عنوان یک موضوع مجزا اما مرتبط به مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی (CSR)^۲، زمینه‌ی حرکت شرکت‌ها از آگاهی به سمت اقدام برای کاهش اثرات نامطلوب و بهبود اثرات مثبت زیست‌محیطی را فراهم می‌آورد (Chuang and Huang, 2018; Wu et al., 2020).

اهمیت توجه به مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست به حدی بالا است که سازمان ملل در دستور کار ۲۰۳۰ خود و اهداف هفده‌گانه‌ی آن برای توسعه‌ی پایدار (به‌ویژه بندهای هشتم، دوازدهم و هفدهم) به‌طور ویژه‌ی آن را موردتوجه قرار داده است (UN, 2017). این دستور کار بیان می‌دارد که به رسمیت شناخته شدن پایداری به‌عنوان یک فرصت برای دستیابی به مزیت‌های رقابتی توسط شرکت‌ها و سازمان‌ها، عاملی کلیدی در کاهش اثرات مخرب تولید ناپایدار و دستیابی به پایداری به‌عنوان هدف نهایی توسعه‌ی پایدار است (Fichter and Tiemann, 2017; Rosati and Faria, 2019). افزون بر این، فایلهو و همکاران (Filho et al., 2019) در پژوهش خود نشان دادند که توجه به مسئولیت‌پذیری اجتماعی در فعالیتهای شرکت نه‌تنها موجب کاهش اثرات نامطلوب زیست‌محیطی و بهبود اثرات اجتماعی می‌شود بلکه به بهبود حکمرانی، بهبود عملکرد مالی و بهبود کیفیت تولیدات نیز کمک شایان توجهی می‌کند. درواقع، مسئولیت‌پذیری اجتماعی

1. Environmental Corporate Social Responsibility (ECSR)

2. Corporate Social Responsibility (CSR)

شرکت‌ها در قبال محیط‌زیست به توسعه‌ی «استراتژی رشد سبز»^۱ که توسط «سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه»^۲ در سال ۲۰۰۹ ارائه شده است، کمک می‌کند. این استراتژی بیان می‌دارد که مراقبت از محیط‌زیست می‌تواند با عملکرد تجاری شرکت همزیستی داشته باشد (Aracil Fernández et al., 2021). در تائید این امر، پژوهش‌ها (Chuang and Huang, 2018; Xu et al., 2018; Singh et al., 2020) نشان داده‌اند که شرکت‌ها (از جمله شرکت‌های تعاونی) از طریق انجام مسئولیت اجتماعی خویش می‌توانند به بهبود عملکرد اقتصادی، ذخایر مالی، گسترش بین‌المللی، وفاداری مشتری و ارائه‌ی فناوری‌های سبز دست یابند.

از سوی دیگر، به دلیل اثرات گسترده‌ی شرکت‌ها بر جامعه، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست تبدیل به پدیده‌ای مهم برای شرکت‌ها، بهره‌برداران و دانشگاهیان شده است (Galvão et al., 2019). شرکت‌ها به‌طور فزاینده‌ای از اهمیت مسئولیت‌پذیری اجتماعی در رقابت‌های جهانی آگاه شده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که نه تنها باید بر تولید کالا و خدمات تمرکز داشته باشند، بلکه باید تصمیماتی اتخاذ کنند که توسط همه‌ی طرف‌ها (شامل جوامع، محیط‌زیست و دانشگاهیان) به‌صورت اخلاقی و اجتماعی موردقبول واقع شود (Hou, 2019). باین‌حال، هنوز یک شکاف مطالعاتی در زمینه‌ی عامل‌های اثرگذار بر انجام مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در سوابق پژوهشی وجود دارد (Yang et al., 2019; Li et al., 2020; Ren et al., 2020; Wu et al., 2020). افزون بر این، پژوهش‌های انجام‌شده غالباً بر شرکت‌های بزرگی تمرکز داشته‌اند که دارای شاخص‌های محیطی گسترده‌ای هستند و شرکت‌های با ماهیت خدمات عمومی و متوسط و کوچک (مانند شرکت‌های تعاونی روستایی) در حاشیه قرار گرفته‌اند (Bos-Browsers, 2010). درحالی‌که این شرکت‌ها می‌توانند کمک قابل‌توجهی به مباحث زیست‌محیطی نمایند (Madueño et al., 2016; Luo et al., 2017).

بر این اساس، هدف این پژوهش پاسخگویی به این پرسش است که کدام عامل‌ها بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست اثرگذارند؟ پاسخگویی به این پرسش از چند جنبه دارای اهمیت است: (۱) به توسعه‌ی دانش نظری مرتبط با مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی کمک می‌کند؛ (۲) به مدیران و برنامه‌ریزان جهت تدوین برنامه‌های کارآمد برای ارتقاء سطح مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی

1. Green Growth strategy

2. The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)

روستایی کمک می‌کند؛ و ۳) دیدگاهی جامع از عامل‌های اثرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی در شرکت‌های تعاونی روستایی در جامعه‌ی مورد مطالعه فراهم می‌نماید. لازم به ذکر است که برای پاسخگویی به پرسش مدنظر پژوهش، ضروری است مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی، ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی و کارکردهای شرکت‌های تعاونی روستایی روشن شوند. در ادامه، به تشریح این موارد پرداخته می‌شود و در نهایت، مدل مفهومی پژوهش تدوین می‌گردد.

سوابق نظری

کارکردها و اهداف شرکت‌های تعاونی روستایی

تعاونی‌ها، انجمن‌هایی متحد، مردم‌سالار و خودمختار هستند که برای تأمین نیازها و آرزوهای مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه به وجود آمده‌اند (Luo et al., 2020). شرکت‌های تعاونی روستایی نیز به‌عنوان شرکت‌هایی اجتماعی، نقشی حیاتی در کاهش فقر، ارتقاء هماهنگی اجتماعی، تحریک توسعه‌ی اقتصادی عادلانه و کمک به پایداری (زیست‌محیطی) بازی می‌کنند (Kumar et al., 2015). این شرکت‌ها می‌توانند از طریق نوآوری‌های فناورانه به پایداری زیست‌محیطی (Ajates Gonzalez, 2017)، از طریق نوسازی بخش کشاورزی به تشکیل زنجیره‌های ارزش و از بین بردن بحران‌های امنیت غذایی (Luo et al., 2017) و از طریق تنظیم نظام‌های تولید و توزیع به بهبود زنجیری تأمین کشاورزی و تلفیق نظام‌های اقتصادی و زیست‌محیطی با یکدیگر کمک کنند (Bilewicz & Spiewak, 2019).

رسالت اصلی این شرکت‌ها در ایران جلوگیری از رکود در فعالیت‌های روستاییان و تداوم تولید آن‌ها و پر کردن خلأ ناشی از حذف مالکان و اربابان در روستاها هنگام اصلاحات ارضی طی دهه‌ی ۱۳۴۰ بود (نکویی نایینی و همکاران، ۱۳۸۸). بعد از اصلاحات ارضی، این تعاونی‌ها دو هدف اصلی یعنی کوتاه کردن دست سلف‌خران و واسطه‌ها از روستاها و پر کردن خلأ ناشی از حذف مالک از روستاها بوده است (مهدوی، ۱۳۹۳).

در حال حاضر، تعاونی‌های روستایی انجام فعالیت‌هایی از این قبیل را بر عهده‌دارند: ۱) خرید و تهیه‌ی مواد و وسایل مورد احتیاج معیشتی و حرفه‌ای اعضا؛ ۲) انجام عملیات جمع‌آوری، نگهداری، تبدیل، طبقه‌بندی، بسته‌بندی، حمل‌ونقل و یا فروش محصول اعضا؛ ۳) انجام خدمات به‌منظور بهبود امور حرفه‌ای و یا زندگی اعضا مانند تهیه ماشین‌آلات

کشاورزی و استفاده‌ی مشترک از آن‌ها، تهیه‌ی وسایل حمل‌ونقل برای استفاده اعضا و تهیه‌ی مسکن، تأمین و توزیع آب شرب و آب برای مصارف زراعی اعضا با رعایت قانون ملی شدن منابع آب، پیش‌بینی نیازهای بهداشتی و بهداری و آموزشی به‌منظور استفاده‌ی جمعی و مشترک، مبارزه با امراض و آفات نباتی و حیوانی با همکاری سازمان‌های مربوطه؛ (۴) بهره‌برداری جمعی و مشترک از اراضی ملکی یا استیجاری؛ (۵) ایجاد مجتمع‌های دامداری و دامپروری، آبزیان، زنبورداری و پرورش کرم ابریشم جهت بهره‌برداری جمعی و مشترک اعضا؛ (۶) تأمین اعتبارات و وام‌های موردنیاز اعضا با همکاری سازمان‌های مربوطه؛ و (۷) باز کردن حساب‌های سپرده و پس‌انداز در حوزه‌ی فعالیت شرکت در بانک کشاورزی (بنار و همکاران، ۱۳۹۰).

مفهوم و ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی

علی‌رغم اهمیت فزاینده و استفاده‌ی گسترده از مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در محیط‌های دانشگاهی، صنعت و جامعه، ارائه‌ی تعریفی روشن از مسئولیت‌پذیری اجتماعی بسیار مشکل است و هنوز درباره‌ی مفهوم آن توافق کلی وجود ندارد و شناسایی تمایز آن از مفاهیم مرتبط مانند «شهروندی مشارکتی»^۱ به‌عنوان یک نقطه‌ی ضعف در جهت به‌کارگیری آن در عمل باقی‌مانده است (Baden & Harwood, 2013). بخشی از این عدم توافق ناشی از تغییر و پویایی مفهوم آن در میان رشته‌ها، دیدگاه‌ها و اهداف پژوهشی طی زمان‌های مختلف است؛ به‌طوری‌که تمرکز مسئولیت‌پذیری اجتماعی در دهه‌ی ۱۹۵۰ بر مسئولیت کسب‌وکارها برای انجام کارهای خوب برای جامعه بود و در دهه‌ی ۱۹۶۰ بر تعهدات اخلاقی تغییر یافت و در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ تمرکز آن بر سود متقابل شرکت و بهره‌برداران قرار گرفت و طی دهه‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ موضوع مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی به موضوعی استراتژیک تبدیل شد که سازمان‌ها را قادر به تلفیق آن در محیط نهادی خویش می‌کرد (Moura-Leite & Padgett, 2011). بخشی دیگر از این عدم توافق به این موضوع برمی‌گردد که ادبیات مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی توسط رشته‌ها و پارادایم‌های مختلف توسعه یافته است؛ به‌طوری‌که مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی از دیدگاه کارکردگرایی، تفسیرگرایی، انحصارگرایی، انسان‌گرایی و ساختارگرایی رادیکال از نظر مقوله‌های هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی از همدیگر متفاوت‌اند (Burrell & Morgan, 2017).

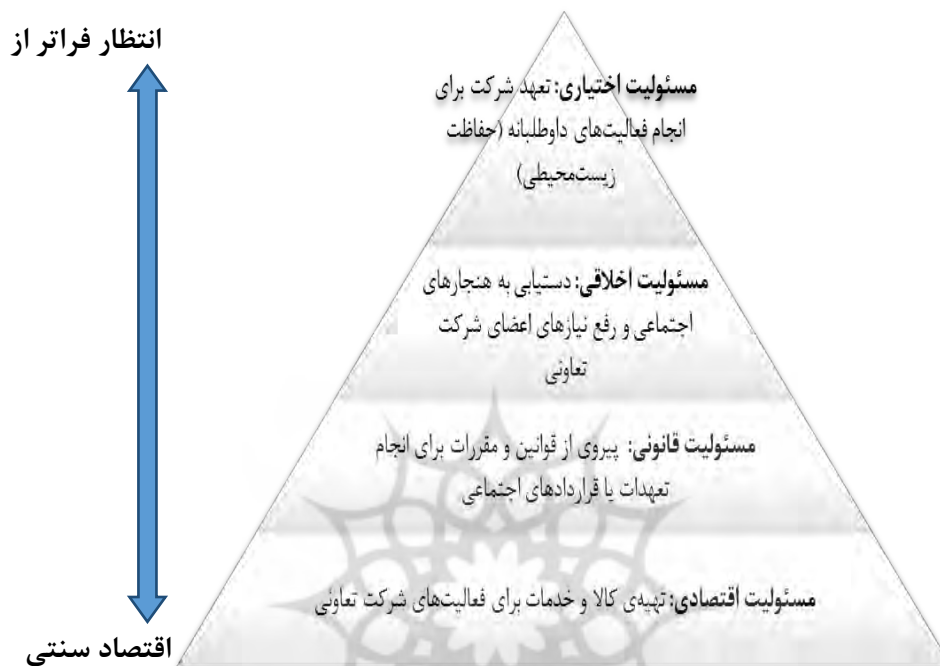
تنوع رویکردها در زمینه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی دستیابی به تعریفی جامع از مسئولیت‌پذیری اجتماعی را که مورد توافق همه‌ی طرف‌های درگیر قرار گیرد، بسیار مشکل کرده است. کارول^۱ (۱۹۷۹) تلاش کرد که این مسئله را از طریق مدل سه‌بعدی مسئولیت‌پذیری اجتماعی یک شرکت (فلسفه‌ی حاکم بر شرکت درباره‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی، طبقات مسئولیت‌پذیری اجتماعی و موضوعات اجتماعی درگیر شده) حل کند و جهت‌گیری استراتژیک، محتوا و اقدامات شرکت در زمینه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی را تعیین نماید. مدل هر می کارول بر پیشرفت پذیرش مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی به‌عنوان اقدامات داوطلبانه‌ی شرکت برای بهبود رفاه اجتماعی فراتر از قراردادهای حقوقی (قانونی) اثر گذاشت. به‌طور هم‌زمان، مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی به‌طور گسترده‌ای به سمت دیدگاه بهره‌برداران (ذی‌نفعان) حرکت کرد که در آن شرکت‌ها باید به‌طور فعالانه طی فرایند ایجاد سود (تولید محصول) از ذینفعان خود نیز مراقبت کنند (Freeman, 2010).

به دنبال افزایش انتظارات اجتماعی از شرکت‌های تولیدی برای درگیر شدن در فعالیت‌های توسعه‌ی پایدار پس از اجلاس ریو^۲ در سال ۱۹۸۷، موضوع حمایت زیست‌محیطی به یکی از ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی تبدیل شد و موجب پدیدار شدن مفهوم CSER (مسئولیت‌پذیری اجتماعی و زیست‌محیطی شرکتی)^۳ شد که تأکید آن بر توجه و حفاظت از شرایط بیوفیزیکی ذینفعان اصلی شرکت شامل مشتریان، سرمایه‌گذاران، تأمین‌کنندگان، کارکنان شرکت و جامعه‌ی سهامداران است. سرانجام، نگاه سه‌گانه‌ی ال‌کینگتون (۲۰۰۱) از کسب‌وکارها زمینه‌ی دستیابی به دیدگاهی جامع از مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی فراهم کرد که در آن ارتباطی تنگاتنگ بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و سهامداران با مباحث اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی وجود دارد. بر مبنای تعاریف و مفاهیم مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌توان ابعاد آن را مطابق نگاره‌ی (۱) ارائه کرد.

1. Carroll

2. Rio

3. CSER (corporate social and environmental responsibility)

شکل ۱. ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی بر اساس طیف «اقتصاد سنتی» و «انتظار فراتر از واقعیت»

تدوین چارچوب مفهومی پژوهش علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مطالعات انجام‌شده در حوضه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی بیشترین تمرکز خود را بر موضوعاتی از این قبیل قرار داده‌اند: تبیین ماهیت مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی و نحوه‌ی گزارش آن (Evangelinos et al., 2016; Liao et al., 2017)؛ ارزیابی عملکرد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی (Liao et al., 2016)؛ اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در برخی از پروژه‌های بزرگ (Zhou & Mi, 2017)؛ وضعیت اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی (Xia et al., 2018)؛ و رابطه‌ی بین فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی و عملکرد سازمانی (Loosemore & Lim, 2018). هرچند برخی از این پژوهش‌ها به شناخت عامل‌های اثرگذار بر رفتار مسئولیت‌پذیری

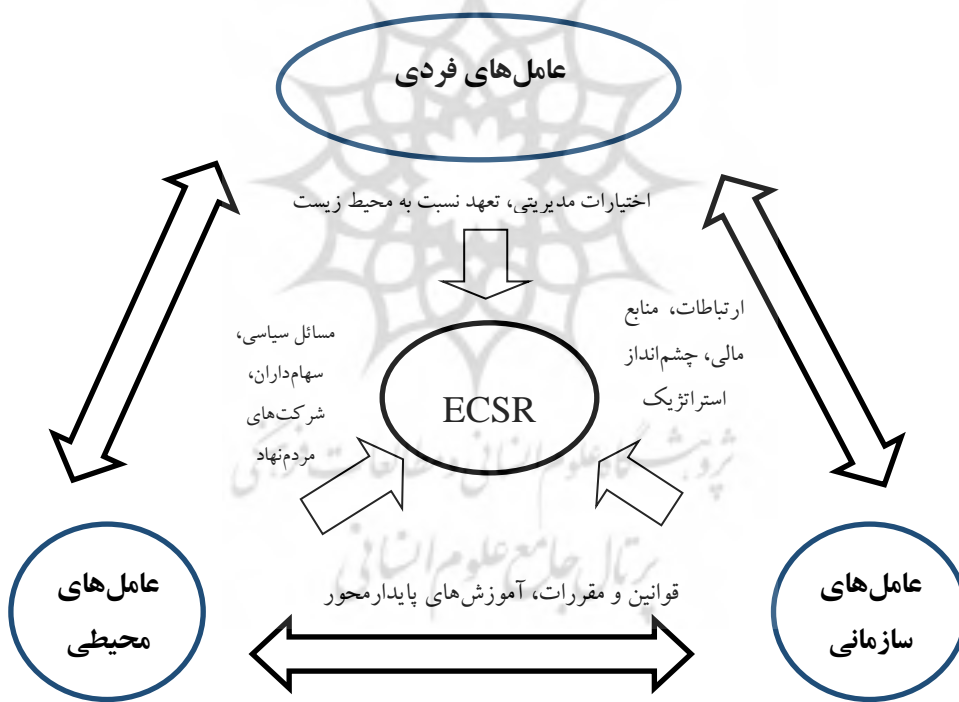
اجتماعی شرکتی کمک می‌کنند، اما به‌طور ویژه به عامل‌های اثرگذار بر اجرای آن توجه نکرده‌اند (Chakroun et al., 2017).

صاحب‌نظران بیان می‌دارند که پدیده‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی یک پدیده‌ی وابسته به زمینه است و بخش‌های مختلف صنعتی برای اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی خویش ممکن است تحت تأثیر عامل‌های مختلف قرار گیرند (Ali et al., 2017; Cramer et al., 2004). در تأیید این امر، ویندزور (Windsor, 2001) استدلال کرده است که نحوه‌ی درک مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی تا حد زیادی به زمینه‌ی کسب‌وکار و اختیارات مدیریتی شرکت بستگی دارد. بنابراین، شرکت‌ها برای توجه به منافع اجتماعی تحت تأثیر دو عامل کلیدی قرار دارند: شایستگی‌های درونی و فشارهای بیرونی (Zhang et al., 2018). بر این اساس، وو و همکاران (Wu et al., 2016) در پژوهش خود تلاش کردند که با بررسی سابقه‌ی ۲۰ ساله‌ی محیط فرهنگی و اجتماعی شرکت‌های ایالات متحده به این پرسش پاسخ دهند که «آیا محیط اجتماعی (جامعه) برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت اهمیت دارد یا خیر؟». یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که شرکت‌های واقع در مناطق با ساکنان سطوح بالاتر از دین‌داری، سطح بالایی از مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را نشان می‌دهند. یوون و لیم (Yuen & Lim, 2016) به بررسی موانع اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی در شرکت‌های حمل‌ونقل پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها حاکی از آن است که فقدان منابع، فقدان دیدگاه استراتژیک، عدم وجود سیستم ارزیابی، مقررات سخت و تمایل کم برای پرداختن به مسئولیت‌پذیری اجتماعی، موانع قابل‌توجهی برای اجرای مسئولیت‌پذیری پژوهش خود نشان دادند که فشار ذینفعان مختلف تأثیر زیادی در استراتژی زیست‌محیطی شرکت دارد. تأثیر سهامداران در استراتژی زیست‌محیطی می‌تواند بر انتخاب شاخص‌های عملکرد محیطی توسط شرکت تأثیر بگذارد. ارتیز-آورام و همکاران (Avram et al., 2018) در مطالعه‌ی خویش به بررسی تلفیق مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ساختار مؤسسات کوچک و متوسط پرداختند. آن‌ها با به‌کارگیری رویکرد تحلیل محتوای کیفی^۱، به توصیف مسئولیت‌پذیری اجتماعی در استراتژی شرکت‌های کوچک و متوسط پرداختند.

یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که مطالعات مرتبط با محرک‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در چهار دسته قابل‌طبقه‌بندی هستند: (۱) پژوهش‌های مرتبط با ارزش‌های

1. Qualitative Content Analysis Approach

اخلاقی و ارتباطات اجتماعی مدیر یا مالک (سطح فردی)؛ (۲) زمینه‌های کسب‌وکار و عملکرد بلندمدت (سطح سازمانی)؛ (۳) اهمیت فرایندهای رسمی برای تلفیق مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ساختار سازمان (در سطح محیط ملی)؛ و (۴) مسائل سیاسی و مرتبط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی (در سطح محیط جهانی). صلواتی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود بر تأثیر عوامل‌های مشارکت، آموزش و مأموریت سازمانی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی تأکید کردند. سجاسی قیداری و عرب تیموری (۱۳۹۷) نیز در مطالعه‌ای با عنوان سنجش و تحلیل مسئولیت‌پذیری اجتماعی روستائیان نسبت به حفظ محیط‌زیست بیان کردند که در شرایط موجود، حفظ محیط‌زیست به‌عنوان یک دغدغه‌ی اجتماعی و اخلاقی و رفتار جمعی در بین روستائیان شکل نگرفته است. چنین وضعیتی می‌تواند ناشی از ضعف در اجرای دقیق و اصولی قوانین زیست‌محیطی و ضعف در آگاهی‌بخشی‌های زیست‌محیطی در محیط‌های روستایی باشد.

شکل ۲. چارچوب مفهومی پژوهش

این پژوهش‌ها نشان می‌دهند که عامل‌های اثرگذار بر اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی در قبال محیط‌زیست در سه سطح فردی، سازمانی و محیطی قابل‌بررسی هستند و ریشه در منافع اقتصادی، قوانین، فشارهای اجتماعی، ماهیت شرکت و نگرانی‌های زیست‌محیطی اعضا دارد. قوانین، شرکت‌ها را مجبور به اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی خود علی‌رغم میل باطنی آن‌ها می‌کند (Okereke, 2007). منافع اقتصادی در ارتباطی تنگاتنگ با اهداف بنیادین شرکت‌ها برای حداکثر سازی سود هستند (Zhang et al., 2018). منافع اقتصادی قادر به تحریک شرکت‌ها برای انجام فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی خویش حتی در غیاب قوانین یا فشارهای اجتماعی مستقیم و غیرمستقیم بیرونی است.

عامل‌های یادشده در مجموع می‌توانند مدیریت شرکت را ترغیب به اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی خود در قبال محیط‌زیست کنند. بر این اساس، مدل نظری پژوهش مطابق نگاره‌ی (۲) ترسیم شد. این نگاره بیان می‌دارد که عامل‌های محیطی، فردی و سازمانی در کنشی تعاملی با یکدیگر قرار دارند و هر یک اثر دیگری بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

روش تحقیق

این مطالعه یک پژوهش کمی-توصیفی است که داده‌های آن با استفاده از نرم‌افزار SPSS Win20 و تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل مؤلفه‌های اصلی به روش چرخش واریماکس^۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تحلیل عاملی اکتشافی زمانی مورداستفاده قرار می‌گیرد که پژوهشگر دیدگاه جامعی درباره‌ی عامل‌های اثرگذار بر یک پدیده‌ی اجتماعی ندارد و از طریق تحلیل عاملی اکتشافی تلاش می‌کند دیدگاهی جامع از عامل‌های اثرگذار ارائه دهد (Yong & Pearce, 2013). بر این پایه، از آنجاکه این پژوهش مجموعه‌ای از عامل‌های اثرگذار بر ارتقاء سطح مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست در شرکت‌های تعاونی روستایی ارائه می‌دهد، از نوع پژوهش‌های کاربردی است. مدیران و برنامه‌ریزان می‌توانند با توجه به یافته‌های این پژوهش، برنامه‌های اثربخش‌تر و کاراتری را برای مسئولیت‌پذیر کردن این شرکت‌ها تدوین کنند.

همان‌طور که در مطالب قبل نیز بیان شد، جامعه‌ی آماری پژوهش شامل اعضای شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان کامیاران در سال ۱۳۹۹ بود (N= 14100). این شهرستان دارای هفت شرکت تعاونی است که مجموعاً ۱۶۵ روستا را تحت پوشش قرار می‌دهند (جدول ۱). از این تعداد، ۳۵۸ تن به‌عنوان نمونه‌ی آماری با به‌کارگیری فرمول کوکران و انحراف معیار متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی و روش نمونه‌گیری تصادفی انتساب متناسب انتخاب شدند.

جدول ۱. تعداد شرکت‌های تعاونی‌های روستایی شهرستان کامیاران به همراه تعداد اعضا، حجم نمونه و مرکزیت

ردیف	نام شرکت تعاونی روستایی	تعداد اعضا	حجم نمونه	مرکزیت
۱	آزادی	۲۲۱۰	۵۶	روستای شیروانه
۲	۲۲ بهمن	۳۰۶۷	۷۸	روستای توبره ریز
۳	مولوی	۳۲۵۰	۸۳	روستای نجف‌آباد
۴	وحدت	۱۲۵۲	۳۲	روستای دولکرو
۵	اتحاد موحش	۱۸۰۷	۴۶	شهر موحش
۶	گرگر علیا	۱۳۰۰	۳۳	روستای گرگر علیا
۷	خامسان	۱۲۱۴	۳۰	روستای خامسان
	جمع کل	۱۴۱۰۰	۳۵۸	-----

ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه‌ای محقق ساخت در چهار بخش بر اساس سوابق پژوهشی مرتبط بود. پرسشنامه دارای یک بخش راهنما بود که به تشریح هدف پژوهش، نحوه‌ی پاسخگویی به پرسش‌ها و تشکر بابت تکمیل آن بود. بخش دوم، مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌ی آماری شامل جنس، سن، سطح تحصیلات و شغل بود. بخش‌های بعدی پرسشنامه شامل مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها نسبت به محیط‌زیست (شامل ۲۴ گویه) و عامل‌های اثرگذار بر مسئولیت‌پذیری شرکت‌های تعاونی روستایی نسبت به محیط‌زیست (شامل ۴۰ گویه) بود. از پاسخگویان خواسته شد که نظر خود را درباره‌ی هر گویه با دادن نمره‌ای از یکتا پنج در قالب طیف لیکرت (۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد) تعیین نمایند. مجموع نظرات پاسخگویان به‌عنوان پایه‌ای برای تجزیه و تحلیل‌های بعدی قرار گرفت.

بررسی روایی محتوایی و شکلی پرسشنامه با استفاده از نرسنجی از متخصصان موضوعی (اعضای هیئت گروه‌های ترویج و آموزش کشاورزی در رازی کرمانشاه و مدیران شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان کرمانشاه) و پس از انجام اصلاح‌های لازم به دست آمد. معیار انتخاب متخصصان موضوعی در دانشگاه داشتن دو مقاله‌ی پژوهشی درباره‌ی شرکت‌های تعاونی روستایی و در شرکت‌ها داشتن سابقه‌ی فعالیت بیش از پنج سال بود. پایایی پرسشنامه با انجام پیش‌آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha = 0.81 - 0.91$) تأیید شد.

نتایج

ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌ی آماری

نتایج توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس جنسیت بیانگر آن است که ۹۷/۷ درصد پاسخگویان را مردان و ۲/۳ درصد را زنان تشکیل می‌دهد. بنابراین، درصد بیشتری از جامعه آماری مورد مطالعه اختصاص به مردان دارد. نمونه مورد مطالعه در محدوده سنی ۲۲ تا ۸۷ سال قرار دارند و میانگین سن آن‌ها ۵۲/۹۴ سال است. توزیع فراوانی پاسخگویان بارده سنی ۴۵-۵۵ سال نسبت به گروه‌های سنی دیگر در نمونه مورد مطالعه فراوانی بیشتری (۲۸/۳ درصد) را به خود اختصاص داده است. از نظر سطح تحصیلات، بیشترین فراوانی مربوط به مقطع ابتدایی (۲۰ درصد) است. پس از آن، به ترتیب دیپلم (۱۷/۹ درصد)، راهنمایی (۱۷/۱ درصد) و بی‌سواد (۱۵/۶ درصد) قرار دارند. اکثر پاسخگویان (۸۶/۸ درصد) به شغل کشاورزی یا دامداری مشغول بودند. غالب پاسخگویان (۶۸/۳ درصد) شغل دوم نداشتند. از میان پاسخگویانی که دارای شغل دوم بودند، حدود ۶۴ درصد از طریق شغل آزاد کسب درآمد می‌کردند که بیشتر شامل مشاغل خدماتی مانند راننده و مغازه‌دار بود.

ارزیابی کیفی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی نسبت به محیط‌زیست

به منظور ارزیابی کیفی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی نسبت به محیط‌زیست، از رابطه‌ی (۱) استفاده شد. در این رابطه، \bar{x} نشان‌دهنده میانگین (۲/۰۴۴) و sd انحراف معیار (۰/۵۶۹) مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست است. همان‌طور که در بخش روش‌شناسی نیز بیان شد، اعضای شرکت تعاونی بر اساس تجارب خود نمره‌ای از یکتا پنج در قالب طیف لیکرت به فعالیت‌های حفاظت زیست‌محیطی شرکت

تعاونی می‌دادند که مجموع این نمرات، معیاری برای قضاوت در مورد سطح مسئولیت‌پذیری اجتماعی تعاونی‌ها در قبال محیط‌زیست فراهم می‌کرد.

$$A = \text{مسئولیت‌پذیری اجتماعی مطلوب}} \quad \bar{x} \cdot \frac{1}{2} sd$$

$$B = \text{مسئولیت‌پذیری اجتماعی بینابین}} \quad \bar{x} \cdot \frac{1}{2} sd \quad \text{رابطه‌ی (۱)}$$

$$C = \text{مسئولیت‌پذیری اجتماعی نامطلوب}} \quad \bar{x} \cdot \frac{1}{2} sd$$

جدول ۲. توزیع فراوانی سطوح مختلف مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست

درصد	فراوانی	سطوح مختلف مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست
۲۳/۷	۸۵	مسئولیت‌پذیری اجتماعی مطلوب $2.04 \cdot 0.28 \text{ } A$
۴۵/۸	۱۶۴	مسئولیت‌پذیری اجتماعی بینابین $2.04 \cdot 0.28 \text{ } B$
۳۰/۴	۱۰۹	مسئولیت‌پذیری اجتماعی نامطلوب $2.04 \cdot 0.28 \text{ } C$

جدول توزیع فراوانی سطوح مختلف مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی نسبت به محیط‌زیست نشان می‌دهد (جدول ۲) که نزدیک به نیمی از پاسخگویان (۴۵ درصد) سطح «مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست» در شرکت تعاونی روستایی را در حد بینابین ارزیابی کرده‌اند. پس‌از آن بیشترین فراوانی مربوط به شرکت‌های تعاونی روستایی با «مسئولیت‌پذیری اجتماعی» نامطلوب است. «مسئولیت‌پذیری اجتماعی» مطلوب نیز کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

اولویت‌بندی شاخص‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست

یافته‌های حاصل از اولویت‌بندی شاخص‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست در جدول (۳) نشان می‌دهد که شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان کامیاران در زمینه‌های تلاش برای کاهش سموم شیمیایی (مانند توزیع حشرات مفید برای کنترل آفات)، استفاده از انبارها و سیلوهای مناسب برای نگهداری محصولات کشاورزی، ترغیب و تشویق اعضاء به مصرف محصولات سالم (سبز و ارگانیک)، جمع‌آوری و فروش محصولات سالم و ارگانیک تولیدشده توسط اعضاء، تهیه و توزیع و فروش سموم بیولوژیک و کم‌خطر و راه‌اندازی و حمایت از صنایع تبدیلی برای کاهش ضایعات کشاورزی از عملکرد بهتری در مقایسه با مواردی از قبیل کمک یا حمایت از بازیافت زباله در منطقه (مثل تهیه کمپوست)، کمک به ایجاد شبکه فاضلاب مناسب روستایی، جمع‌آوری زباله و جمع‌آوری کودهای دامی برای توزیع آن در میان کشاورزان جهت استفاده در زراعت برخوردار بوده است.

با نگاهی اجمالی به این موارد مشخص می‌شود که شرکت‌های تعاونی روستایی شدیداً تابع قوانین هستند و فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند که در حیطه‌ی قانونی و تعریف‌شده برای آن‌ها است و نسبت به انجام فعالیت‌های خارج از محدوده‌ی قانونی خود که به حفظ محیط‌زیست کمک می‌کنند، فعالیت‌های قابل توجهی انجام نمی‌دهند. در واقع، بر اساس نگاره‌ی (۱) تمایل آن‌ها به انجام فعالیت‌های اقتصادی و قانونی خود است و در موقعیت «اقتصاد سنتی» قرار دارند: پیروی از قوانین و مقررات برای انجام تعهدات یا قراردادهای اجتماعی و تهیه‌ی کالا و خدمات برای فعالیت‌های شرکت تعاونی. این یافته‌ها، نتایج به‌دست‌آمده در جدول (۲) را نیز تأیید می‌کند.

عامل‌های اثرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست

در این بخش به‌منظور در هم آمیختن داده‌ها و تعیین متغیرهای اثرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی نسبت به محیط‌زیست از تحلیل عاملی اکتشافی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش عاملی واریماکس استفاده شد. لازم به ذکر است که قبل از انجام تحلیل‌های آماری، نرمال بودن داده‌ها از طریق آماره‌های چولگی و کشیدگی (در بازه‌ی +۲ تا -۲) و کلموگروف اسمیرنوف ($p = 0/28$) آزمون و مورد تأیید قرار گرفت. برونادهای حاصل از آزمون بارتلت ($9018/76$) و آماره‌ی KMO ($p = 0/00$) و $0/961$ ($KMO =$) حاکی از مناسب بودن ساختار داده‌ها برای تحلیل عاملی بودند.

برونادهای حاصل از تحلیل عاملی در جدول (۴) نشان می‌دهد که چهار عامل استخراج‌شده در مجموع ۶۶ درصد از واریانس تبیین شده را به خود اختصاص می‌دهند.

جدول ۳ اولویت‌بندی شاخص‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین از ۵	گویه‌ها
۱	۰/۴۳۷	۱/۰۶	۲/۴۲	تلاش در جهت کاهش سموم شیمیایی (مانند کنترل بیولوژیک آفات)
۲	۰/۴۴۴	۱/۱۰	۲/۴۸	حمایت از کشت ارقام بومی
۳	۰/۴۵۰	۱/۱۹	۲/۶۴	استفاده از ابزارها و سیلوهای مناسب برای نگهداری محصولات کشاورزی
۴	۰/۴۶۱	۱/۱۱	۲/۴۱	ترغیب و تشویق اعضا به مصرف محصولات سالم (سبز و ارگانیک)
۵	۰/۴۷۰	۱/۰۹	۲/۳۳	جمع‌آوری و فروش محصولات سالم و ارگانیک تولیدی توسط اعضا
۶	۰/۴۷۷	۱/۱۵	۲/۴۲	تهیه و توزیع و فروش سموم بیولوژیک و کم‌خطر
۷	۰/۴۸۵	۰/۹۶	۱/۹۸	راه‌اندازی و حمایت از صنایع تبدیلی برای کاهش ضایعات کشاورزی
۸	۰/۴۸۷	۱/۱۳	۲/۳۲	تهیه و توزیع کودهای طبیعی و آلی
۹	۰/۴۹۱	۱/۲۵	۲/۵۴	استفاده از ماشین‌آلات مناسب در زمینه حفظ خاک زراعی
۱۰	۰/۴۹۶	۰/۸۰	۱/۶۲	بهره‌برداری جمعی یا مشترک از اراضی کشاورزی (ملکی یا استیجاری)
۱۱	۰/۵۱۱	۰/۹۹	۱/۹۳	کمک به ایجاد یا توسعه فضای سبز (نهال‌کاری، کاشت نهال و غیره)
۱۲	۰/۵۱۹	۱/۱۶	۲/۲۵	ترغیب و تشویق اعضا به تولید محصولات سالم (سبز و ارگانیک)
۱۳	۰/۵۳۴	۰/۸۸	۱/۶۵	فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای استفاده از انرژی‌های پاک و تجدید پذیر (برق خورشیدی، آبگرم کن خورشیدی، سوخت غیر فسیلی)
۱۴	۰/۵۵۰	۱/۰۳	۱/۸۸	حمایت از راه‌اندازی دستگاه‌های آبیاری تحت فشار
۱۵	۰/۵۵۲	۱/۰۲	۱/۸۶	عرضه محصولات در بسته‌بندی مناسب برای کاهش مخاطرات زیست‌محیطی (استفاده کمتر از نایلون و ظروف یک‌بارمصرف)
۱۶	۰/۵۵۴	۱/۰۲	۱/۸۴	کمک به حفظ منابع آب کشاورزی
۱۷	۰/۵۶۸	۱/۰۲	۱/۸۰	حمایت از حفظ گونه‌های جانوری و بومی منطقه
۱۸	۰/۵۶۸	۰/۹۲	۱/۶۱	کمک به تفکیک زباله‌های خشک و تر
۱۹	۰/۵۷۵	۱/۰۴	۱/۸۱	حفظ سلامت منابع آب کشاورزی
۲۰	۰/۵۸۶	۰/۹۸	۱/۶۷	تهیه وسیله‌ی حمل‌ونقل عمومی برای مردم روستا
۲۱	۰/۵۹۳	۰/۹۴	۱/۵۹	تهیه وسیله‌ی حمل‌ونقل عمومی برای مردم روستا
۲۲	۰/۵۹۷	۱/۰۰	۱/۶۸	کمک یا حمایت از بازیافت زباله در منطقه (مثل تهیه کمپوست)

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین از ۵	گویه‌ها
۲۳	۰/۶۰۴	۱/۰۲	۱/۷۰	جمع‌آوری زباله
۲۴	۰/۶۱۰	۱/۰۳	۱/۶۸	جمع‌آوری فضولات دامی برای مصرف در مزارع کشاورزی

این چهار عامل بر اساس ماهیت گویه‌های موجود در هر عامل (جدول ۵) بدین قرار نام‌گذاری شدند: (۱) استراتژی حمایتی، نظارتی و هدایتی (با درصد واریانس ۱۹/۲۰؛ ۲) قانونمندی و توانمندی روانی و ساختاری (با درصد واریانس ۱۶/۱۲؛ ۳) درون‌زایی و برون‌گرایی (با درصد واریانس ۱۵/۹۹؛ و ۴) سازوکار مشارکتی (با درصد واریانس ۱۵/۵۲). بعد از مرحله چرخش عاملی، از ۴۰ گویه‌ی وارد شده به تحلیل عاملی اکتشافی، ۳۵ گویه با بار عاملی بیشتر از ۰/۵ در دسته‌بندی عامل‌های فوق‌تر قرار گرفتند. یافته‌های جدول (۶) نشان می‌دهد که عامل «استراتژی حمایتی، نظارتی و هدایتی» شامل گویه‌هایی مانند حمایت و نظارت دولت بر فعالیت‌های شرکت در زمینه‌ی حفظ محیط‌زیست، وظایف هدایتی خود شرکت تعاونی (از قبیل برگزاری دوره‌های آموزشی، نشست‌ها و گردهمایی‌های دوره‌ای، مراسم‌ها و مسابقات و جشنواره‌های محلی برای حفظ محیط‌زیست) و هدایت‌گری عوامل بیرونی با آموزش و آگاهی از طریق رسانه‌های ملی و محلی است.

جدول ۴. عوامل استخراج شده تأثیرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها نسبت به محیط‌زیست

ردیف	نام عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	استراتژی حمایتی، نظارتی و هدایتی	۶/۷۲	۱۹/۲۰	۱۹/۲۰
۲	قانونمندی و توانمندی روانی و ساختاری	۵/۶۴	۱۶/۱۲	۳۵/۳۲
۳	درون‌زایی و برون‌گرایی	۵/۵۹	۱۵/۹۹	۵۱/۳۲
۴	سازوکار مشارکتی	۵/۴۳	۱۵/۵۲	۶۶/۸۴

مهم‌ترین گویه‌های این عامل (بر اساس بار عاملی) که بر مسئولیت‌پذیری شرکت‌های تعاونی روستایی نسبت به محیط‌زیست اثرگذارند عبارتند از: برگزاری مراسم به مناسبت جشن‌ها و ولادت‌ها با تأکید بر حفظ محیط‌زیست، برگزاری مسابقه و جشنواره‌های محلی برای حفظ محیط‌زیست و ارتباط شرکت تعاونی با اعضاء به‌صورت مؤثر در حفظ محیط‌زیست (از طریق تلفن، پیامک و شبکه‌های مجازی و غیره).

عامل «قانونمندی و توانمندی روانی و ساختاری» دومین عاملی بود که بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی نسبت به محیط‌زیست اثرگذار است. اثرگذارترین گویه‌های مربوط به این عامل بر اساس بار عاملی عبارت‌اند از: ویژگی

جدول ۵. عوامل استخراج‌شده تأثیرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست همراه با بار عاملی

بار	متغیرها	عامل
۰/۸۳	برگزاری مراسم به مناسبت جشن‌ها و ولادت‌ها با تأکید بر حفظ محیط‌زیست	استراتژی حمایتی و نظارتی
۰/۷۹	برگزاری مسابقه و جشنواره‌های محلی برای حفظ محیط‌زیست	
۰/۷۸	ارتباط شرکت با اعضاء به‌صورت مؤثر در حفظ محیط‌زیست (از طریق تلفن، پیامک و شبکه‌های مجازی)	
۰/۷۸	برگزاری نشست‌ها، گردهمایی و همایش‌های دوره‌ای برای حفظ محیط‌زیست	
۰/۷۴	آگاهی رساندن شرکت به اعضاء از طرق مختلف (مثل کتابچه، بروشور، جزوات آموزشی، فیلم مستند و شبکه‌های	
۰/۷۳	آموزش و آگاهی از طریق رسانه‌های ملی و محلی (تلویزیون و مطبوعات) در زمینه حفظ محیط‌زیست	
۰/۶۸	برگزاری دوره‌های آموزشی توسط شرکت تعاونی در زمینه محیط‌زیست	
۰/۵۲	حمایت‌های دولت از فعالیت‌های زیست‌محیطی شرکت تعاونی	
۰/۵۱	نظارت و کنترل دولت بر فعالیت‌های شرکت در زمینه حفظ محیط‌زیست	
۰/۶۹	ویژگی شخصیتی مدیران شرکت تعاونی	
۰/۶۴	وجود قوانین مرتبط با حفظ محیط‌زیست در شرکت تعاونی	
۰/۶۲	بزرگی اندازه شرکت تعاونی/ زیاد بودن تعداد اعضاء	
۰/۶۰	شفاف‌سازی و ارائه گزارش به‌موقع شرکت به اعضاء در زمینه حفظ محیط‌زیست به‌صورت دوره‌ای	
۰/۵۷	میزان هزینه‌های صورت گرفته شرکت در حفظ محیط‌زیست	
۰/۵۶	ویژگی شخصیتی کارکنان شرکت تعاونی	
۰/۵۵	قدمت (میزان سابقه) شرکت تعاونی	
۰/۵۱	حمایت شرکت از اعضاء برای حفظ محیط‌زیست بر اساس قوانین	
۰/۵۰	میزان اثرگذار بودن قوانین شرکت در حفظ محیط‌زیست	
۰/۷۵	بالا بودن میزان رقابت در بین شرکت‌های تعاونی	درون‌رأیی و بدون‌رأیی
۰/۷۳	توجه به حقوق ذینفعان جامعه توسط شرکت تعاونی	
۰/۶۹	استقلال شرکت‌های تعاونی در مباحث زیست‌محیطی	
۰/۶۸	همکاری با سازمان‌ها، نهادها و ارگان‌های مرتبط دولتی در زمینه محیط‌زیست	
۰/۵۹	فعالیت و توجه اتحادیه‌های شرکت تعاونی در حفظ محیط‌زیست	
۰/۵۷	سازمان‌دهی مناسب شرکت تعاونی	
۰/۵۶	وضعیت معیشتی شرکت/ میزان درآمد شرکت	
۰/۵۴	همکاری با نهادها و سازمان‌های مردمی فعال در زمینه محیط‌زیست	
۰/۵۴	سلامت محیط فعالیت‌های اقتصادی شرکت تعاونی	
۰/۵۲	آگاهی از مأموریت و ارزش‌های شرکت تعاونی در زمینه حفظ محیط‌زیست	

بار	متغیرها	عامل
۰/۷۵	مشخص بودن نقش شرکت در کاهش و از بین بردن اثرات مخرب فعالیت‌های ضد محیط‌زیست اعضا	بهره‌گیری از مشارکت اعضا
۰/۷۴	احترام قائل بودن و توجه جامعه به فعالیت‌های زیست‌محیطی شرکت تعاونی	
۰/۷۱	مشخص بودن فعالیت شرکت در جهت حفظ و حمایت از محیط‌زیست برای اعضا	
۰/۷۰	بهره‌گیری از مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری‌های زیست‌محیطی	
۰/۶۸	جلب مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های زیست‌محیطی	
۰/۶۷	ایجاد گروه‌ها، تشکل‌ها یا انجمن‌های طرفدار محیط‌زیست در شرکت تعاونی از اعضا	
۰/۶۷	بهره‌گیری از مشارکت اعضا در اجرای فعالیت‌های زیست‌محیطی	

شخصیتی مدیران شرکت، وجود قوانین مرتبط با حفظ محیط‌زیست در شرکت، بزرگی شرکت تعاونی به لحاظ تعداد اعضا و شفاف‌سازی و ارائه گزارش به‌موقع شرکت به اعضا در زمینه حفظ محیط‌زیست به‌صورت دوره‌ای.

عامل سوم که تحت عنوان «درون‌زایی و برون‌گرایی» نام‌گذاری شده است، در بخش درون‌زایی شامل گویه‌های استقلال شرکت تعاونی در مباحث زیست‌محیطی، وضعیت معیشتی یا درآمد شرکت و توجه به حقوق ذینفعان جامعه توسط شرکت تعاونی است. در بخش برون‌گرایی شامل مواردی از این قبیل است: توجه به حقوق ذینفعان جامعه توسط شرکت تعاونی و همکاری با سازمان‌ها، نهادهای مرتبط دولتی و مردمی فعال در زمینه‌ی محیط‌زیست. تأثیرگذارترین گویه‌های این عامل در تبیین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها نسبت به محیط‌زیست به ترتیب عبارت‌اند از: بالا بودن میزان رقابت در بین شرکت‌های تعاونی، توجه به حقوق ذینفعان جامعه توسط شرکت تعاونی و استقلال شرکت‌های تعاونی در مباحث زیست‌محیطی.

آخرین عامل استخراج‌شده «سازوکار مشارکتی» بود که حکایت از گفتمان مشارکتی در شرکت تعاونی و نیز محیط بیرونی دارد. از مهم‌ترین مؤلفه‌های این عامل می‌توان به مشخص بودن نقش شرکت در کاهش و از بین بردن اثرات مخرب فعالیت‌های ضد محیط‌زیست و نقش حمایتی آن از محیط‌زیست برای اعضا، احترام قائل بودن و توجه جامعه به فعالیت‌های زیست‌محیطی شرکت تعاونی و بهره‌گیری از مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری‌های زیست‌محیطی اشاره کرد.

بحث و نتیجه‌گیری

توجه به مسئولیت‌پذیری اجتماعی در فعالیت‌های شرکت نه تنها موجب کاهش اثرات نامطلوب زیست‌محیطی و بهبود اثرات اجتماعی می‌شود بلکه به بهبود حکمرانی، بهبود

عملکرد مالی و بهبود کیفیت تولیدات نیز کمک شایان توجهی می‌کند. بر این اساس، هدف این پژوهش تعیین سطح مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی شهرستان کامیاران در قبال محیط‌زیست و عامل‌های اثرگذار بر اجرای فعالیت‌های مرتبط با حفاظت زیست‌محیطی بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که شرکت‌های تعاونی روستایی مورد بررسی از نظر مسئولیت‌پذیری اجتماعی در قبال محیط‌زیست در حد متوسط و رو به پایین قرار دارند.

این بدان معنی است که این تعاونی‌ها به‌طور مسئولانه‌ای نسبت به بحران‌های زیست‌محیطی در منطقه‌ی خود اقدام نکرده‌اند و نسبت به این بحران‌ها نسبتاً ضعیف عمل کرده‌اند. این تعاونی‌ها تنها در زمینه‌هایی گام برداشته‌اند که قانون آن‌ها را مکلف به انجام آن کرده است و فعالیتی فراتر از وظایف قانونی خویش در قبال محیط‌زیست انجام نداده‌اند. این موضوع در بخش اولویت‌بندی شاخص‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی در قبال محیط‌زیست نیز تأیید شد. این بدان معنی است که اگر برنامه‌ریزان می‌خواهند شرکت‌های تعاونی روستایی مسئولیت‌های اخلاقی و اختیاری خود در قبال جامعه را به بهترین شکل انجام دهند، باید آن‌ها را در قالب قوانینی مدون به تعاونی‌ها اعلام و بر اجرای آن نظارت داشته باشند؛ اما باید دقت داشت که تمرکز بر قوانین خشک و نظارت‌های شدید ممکن است اختیار عمل را از مدیران شرکت تعاونی صلب کند. با صلب اختیار از مدیران، ممکن است سطح مشارکت‌های شرکت با جامعه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عامل‌های پیش‌برنده‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در قبال محیط‌زیست کاهش یابد. لذا، قوانین باید منطبق با شرایط محلی و منطقه‌ای هر شرکت و طی فرایندهای مشارکتی و تبادلی انجام شود. بر مبنای این نتایج می‌توان ادعای وابسته به زمینه بودن اجرای فعالیت‌های مرتبط با مسئولیت‌پذیری اجتماعی (Ali et al., 2017; Cramer et al. 2004) را تأیید کرد؛ یعنی هر جامعه، منطقه، موقعیت محلی یا دهستان شرایط مختص به خود را دارد و برنامه‌ریزی باید منطبق با شرایط آن موقعیت انجام شود و حمایت‌های لازم از اجرای آن‌ها به عمل آید.

یافته‌های حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که چهار عامل «استراتژی حمایتی، نظارتی و هدایتی»، «قانونمندی و توانمندی روانی و ساختاری»، «درون‌زایی و برون‌گرایی» و «سازوکار مشارکتی» در مجموع ۶۶ درصد از واریانس مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به محیط‌زیست را تبیین می‌کنند. «استراتژی‌های حمایتی، نظارتی و هدایتی» به جایگاه ویژه‌ی شرکت‌ها و دولت در توسعه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست اشاره دارد. این عامل بیان می‌دارد که حمایت‌های مالی و معنوی دولت از شرکت‌های تعاونی روستایی و نظارت بر فعالیت‌های آن‌ها، شرکت‌ها را تشویق به انجام فعالیت‌های مرتبط با حفاظت زیست‌محیطی و آموزش جامعه‌ی محلی و اعضای درزمینه‌ی انجام رفتارهای

همجهت با پایداری زیست‌محیطی از طریق مراسم ها و جشن‌های مذهبی، برگزاری مسابقات و جشنواره‌های محلی و آگاهی‌بخشی به جامعه‌ی پیرامونی درباره‌ی بحران‌های محیط‌زیست و تأثیر آن بر زندگی نسل‌های کنونی و آینده می‌شود. انجام این اقدامات، به‌طور هم‌زمان بر نهادینه‌سازی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست و انجام فعالیت‌های مرتبط با حفظ و نگهداری از محیط‌زیست در میان اعضای شرکت کمک می‌کند. «قانونمندی و توانمندی روانی و ساختاری» بیان می‌دارد که ویژگی‌های شخصیتی مدیران و کارکنان شرکت تعاونی، وجود قوانین مرتبط با حفظ محیط‌زیست در چشم‌انداز استراتژیک شرکت، اندازه‌ی شرکت تعاونی (تعداد اعضا) و ارزیابی و گزارش دهی شرکت از فعالیت‌های زیست‌محیطی خود به‌صورت دوره‌ای، نقش مهمی در نهادینه‌سازی رفتارهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ساختار شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست ایفا می‌کند.

عامل «درون‌زایی و برون‌گرایی» بر نقش هم‌زمان محیط درونی و محیط پیرامونی شرکت بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی در قبال محیط‌زیست اشاره دارد. این عامل بیان می‌دارد که مباحثی مانند رقابت بین شرکت‌ها، استقلال شرکت‌ها در زمینه‌ی انجام فعالیت‌های حفاظت زیست‌محیطی، سلامت اقتصادی شرکت، همکاری با سایر سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی و به رسمیت شناخته شدن ارزش‌های شرکت در قبال حفظ محیط‌زیست توسط مدیران به توسعه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست یاری می‌رسانند. نقطه‌ی ثقل این عامل، توجه به توانمندی‌های درونی شرکت و استفاده از فرصت‌های بیرونی و در دسترس است. عامل «سازوکار مشارکتی» نیز بر اهمیت موضوع مشارکت محلی و تسهیم مساعی با سایر نقش‌آفرینان شامل اعضای شرکت، سازمان‌های دولتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، جلب مشارکت زنان روستایی و احترام تقابل بین کنشگران مختلف در راستای نهادینه‌سازی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست تأکید دارد. این یافته‌ها، نتایج پژوهش‌های وو و همکاران (Wu et al., 2016) مبنی بر اثرگذاری محیط فرهنگی و اجتماعی؛ یوون و لیم (Yuen & Lim, 2016) مبنی بر اثرگذاری قوانین و مقررات؛ میشلن و همکاران (Michelon et al., 2020) مبنی بر نقش ذینفعان و رقابت بین شرکت‌ها؛ صلواتی و همکاران (۱۳۹۳) مبنی بر تأثیر عامل‌های مشارکت، آموزش؛ و سجاسی قیداری و عرب تیموری (۱۳۹۷) مبنی بر تأثیر آگاهی‌های جامعه‌ی محلی و قوانین و مقررات بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی در قبال محیط‌زیست را تأیید می‌کند.

بر مبنای یافته‌های پژوهش، اجرای اقدامات ذیل می‌تواند به ارتقاء سطح مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های تعاونی نسبت به محیط‌زیست کمک شایان توجهی نماید: (۱) آگاه‌سازی جامعه‌ی محلی از پیامدهای اقتصادی و اجتماعی (از نظر سلامت و غیره) ناشی از تخریب محیط‌زیست در خلال جشن‌ها و مراسم‌های محلی و یا برگزاری دوره‌ها یا کارگاه‌های آموزشی برای بهره‌برداران شرکت‌های تعاونی؛ (۲) انتخاب و انتساب افرادی به مدیریت شرکت‌های تعاونی که علاوه بر صلاحیت‌های تخصصی نسبت به تخریب محیط‌زیست دغدغه‌اند هستند؛ (۳) ارزیابی عملکرد زیست‌محیطی شرکت‌های تعاونی مختلف و ارائه‌ی گزارش به سازمان‌های بالادستی جهت تشویق شرکت‌های مسئولیت‌پذیر از نظر مادی و معنوی (این امر می‌تواند موجب به وجود آمدن رقابت مثبت بین شرکت‌ها در جهت انجام فعالیت‌های مرتبط با حفاظت زیست‌محیطی باهدف دستیابی به مزایای رقابتی شود)؛ (۴) ملزم کردن سایر سازمان‌های دولتی به همکاری با شرکت‌های تعاونی روستایی جهت مدیریت و بازیافت پسماندهای روستاها و استفاده از آنها به‌عنوان کود عالی در فرایندهای کشاورزی؛ (۵) تعیین و مشخص کردن جایگاه و نقش شرکت‌های تعاونی روستایی در توسعه‌ی پایداری زیست‌محیطی در قالب دستورالعمل‌هایی مشخص از سوی سازمان‌های بالادستی؛ و (۶) جلب مشارکت جامعه‌ی محلی در برنامه‌های اجرایی و استفاده از دیدگاه‌های آنها در فرایند برنامه‌ریزی (این امر می‌تواند از طریق معرفی افراد مشارکت‌کننده به بانک کشاورزی جهت دریافت تسهیلات مالی با بهره‌ی پایین یا استفاده از ادوات کشاورزی موجود در شرکت تعاونی توسط فرد مشارکت‌کننده انجام گیرد).

لازم به ذکر است که یافته‌های این پژوهش به پر کردن شکاف مطالعاتی موجود درباره‌ی عامل‌های اثرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست کمک می‌کند. همچنین، سایر پژوهشگران که علاقه‌مند به انجام پژوهش در زمینه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی به‌ویژه در شرکت‌های تعاونی روستایی هستند، می‌توانند از یافته‌های این پژوهش برای توسعه‌ی یک چارچوب نظری جامع و آزمون آن به شکل تجربی بهره‌گیرند. این پژوهش دیدگاهی جامع از عامل‌های اثرگذار بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی در قبال محیط‌زیست بر اساس داده‌های میدانی درباره‌ی استراتژی‌های زیست‌محیطی، نوآوری‌های سبز و عملکرد زیست‌محیطی ارائه داده است. همچنین، یافته‌های این پژوهش می‌تواند به مدیران شرکت‌های تعاونی و سایر نهادهای تصمیم‌ساز در راستای تدوین و اجرای برنامه‌هایی کارآمد جهت دستیابی به پایداری زیست‌محیطی در مناطق روستایی از طریق مسئولیت‌پذیر کردن شرکت‌های تعاونی روستایی یاری رساند.

منابع

- سجاسی قیدارای، ح.، عرب تیموری، ی (۱۳۹۷). سنجش و تحلیل مسئولیت‌پذیری اجتماعی روستاییان به حفظ محیط‌زیست (مطالعه [مطالعه‌ای] درباره دهستان‌های شهرستان خواف). فصلنامه‌ی مسائل اجتماعی ایران، ۹ (۱)، ۷۹-۹۹.
- صلواتی، ع.، رستمی نوروزآباد، م.، رحمانی نوروزآباد، س (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی در تعاونی‌های روستایی شهرستان‌های سنندج و کامیاران. فصلنامه‌ی تعاون و کشاورزی، ۳ (۱۲)، ۱۷۷-۱۵۷.
- کریم، م.ح. (۱۳۹۴). چالش‌های شبکه‌های تعاونی روستایی ایران. فصلنامه‌ی اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۴ (۳)، ۱۹۶-۱۷۳.
- مهدوی، م. (۱۳۹۳). مقدمه‌ای بر جغرافیای روستایی ایران، جلد اول، شناخت مسائل جغرافیایی روستاها، تهران، انتشارات سمت.
- نکویی نائینی، علی، علی بیگی، امیرحسین و زرافشانی، کیومرث، (۱۳۸۸)، واکاوی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های روستایی شهرستان کرمانشاه، فصلنامه روستا و توسعه، ۱۲ (۴) ۱-۲۲.
- Ali, W., Frynas, J. G., & Mahmood, Z. (2017). Determinants of corporate social responsibility (CSR) disclosure in developed and developing countries: A literature review. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 24(4), 273-294.
- Babiak, K., & Trendafilova, S. (2011). CSR and environmental responsibility: motives and pressures to adopt green management practices. *Corporate social responsibility and environmental management*, 18(1), 11-24.

- Baden, D., & Harwood, I. A. (2013). Terminology matters: A critical exploration of corporate social responsibility terms. *Journal of Business Ethics*, 116(3), 615-627.
- Bleccz, ,, & Seeaa ,, R. 9999999 Beyodd eee "rrr rrrr n" add "Srrrrrr rr Divide " Food and Space in Polish Consumer Cooperatives. *East European Politics and Societies*, 33(3), 579-602.
- Bos-Brouwers, H. E. J. (2010). Corporate sustainability and innovation in SMEs: evidence of themes and activities in practice. *Business strategy and the environment*, 19(7), 417-435.
- Burrell, G., & Morgan, G. (2017). *Sociological paradigms and organisational analysis: Elements of the sociology of corporate life*. Routledge.
- Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of management review*, 4(4), 497-505.
- Chakroun, R., Matoussi, H., & Mbirki, S. (2017). Determinants of CSR disclosure of Tunisian listed banks: a multi-support analysis. *Social Responsibility Journal*.
- Chuang, S. P., & Huang, S. J. (2018). The effect of environmental corporate social responsibility on environmental performance and business competitiveness: The mediation of green information technology capital. *Journal of Business Ethics*, 150(4), 991-1009.
- Cramer, J., Jonker, J., & van der Heijden, A. (2004). Making sense of corporate social responsibility. *Journal of Business Ethics*, 55(2), 215-222.
- Evangelinos, K., Skouloudis, A., Jones, N., Isaac, D., & Sfakianaki, E. (2016). Exploring the status of corporate social responsibility disclosure in the UK building and construction industry. *International Journal of Global Environmental Issues*, 15(4), 377-399.
- Fichter, K., & Tiemann, I. (2018). Factors influencing university support for sustainable entrepreneurship: Insights from explorative case studies. *Journal of Cleaner Production*, 175, 512-524.
- Aracil Fernández, E. M., Forcadell Martínez, F. J., & Úbeda Mellina, F. A. (2021). Effects of environmental corporate social responsibility on innovativeness of Spanish industrial SMEs.
- Freeman, R. E. (2010). *Strategic management: A stakeholder approach*. Cambridge university press.
- Galvão, A., Mendes, L., Marques, C., & Mascarenhas, C. (2019). Factors eeeceegg "rrrrrrrr" rraaaee ccclll reiiiiiii iii tty eeennnnnnnn higher education. *Journal of cleaner production*, 215, 290-304.

- Gonzalez, R. A. (2017). Going back to go forwards. From multi-stakeholder cooperatives to Open Cooperatives in food and farming. *Journal of Rural Studies*, 53, 278-290.
- Hou, T. C. T. (2019). The relationship between corporate social responsibility and sustainable financial performance: Firm-level evidence from Taiwan. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26(1), 19-28.
- Kumar, V., Wankhede, K. G., & Gena, H. C. (2015). Role of cooperatives in improving livelihood of farmers on sustainable basis. *American Journal of Educational Research*, 3(10), 1258-1266.
- Leal Filho, W., Doni, F., Vargas, V. R., Wall, T., Hindley, A., Rayman-Bacchus, L & Avila, L. V. (2019). The integration of social responsibility and sustainability in practice: exploring attitudes and practices in Higher Education Institutions. *Journal of Cleaner Production*, 220, 152-166.
- Li, Z., Liao, G., & Albitar, K. (2020). Does corporate environmental responsibility engagement affect firm value? The mediating role of corporate innovation. *Business Strategy and the Environment*, 29(3), 1045-1055.
- Liao, P. C., Tsengun, G., & Liang, L. W. (2016). Development of social responsibility evaluation framework of construction projects: a multi-stakeholders perspective. *Procedia Engineering*, 145, 234-241.
- Liao, P. C., Xia, N. N., Wu, C. L., Zhang, X. L., & Yeh, J. L. (2017). Communicating the corporate social responsibility (CSR) of international contractors: Content analysis of CSR reporting. *Journal of Cleaner Production*, 156, 327-336.
- Loosemore, M., & Lim, B. T. H. (2018). Mapping corporate social responsibility strategies in the construction and engineering industry. *Construction Management and Economics*, 36(2), 67-82.
- Luo, J., Guo, H., & Jia, F. (2017). Technological innovation in agricultural co-operatives in China: Implications for agro-food innovation policies. *Food Policy*, 73, 19-33.
- Luo, J., Han, H., Jia, F., & Don, H. (2020). Agricultural Co-operatives in the Western World: A Bibliometric Analysis. *Journal of Cleaner Production*, 122945.
- Madueno, J. H., Jorge, M. L., Conesa, I. M., & Martínez-Martínez, D. (2016). Relationship between corporate social responsibility and competitive performance in Spanish SMEs: Empirical evidence. *BRQ Business Research Quarterly*, 19(1), 55-72.

- Michelon, G., Rodrigue, M., & Trevisan, E. (2020). The marketization of a social movement: Activists, shareholders and CSR disclosure. *Accounting, Organizations and Society*, 80, 101074.
- Moura-Leite, R. C., & Padgett, R. C. (2011). Historical background of corporate social responsibility. *Social Responsibility Journal*, 7 (4), 528-539.
- Okereke, C. (2007). An exploration of motivations, drivers and barriers to carbon management: The uk fitse 100. *European Management Journal*, 25(6), 475-486.
- Ortiz-Avram, D., Domnanovich, J., Kronenberg, C., & Scholz, M. (2018). Exploring the integration of corporate social responsibility into the strategies of small-and medium-sized enterprises: A systematic literature review. *Journal of Cleaner Production*, 201, 254-271.
- Ren, S., Hu, Y., Zheng, J., & Wang, Y. (2020). Emissions trading and firm innovation: Evidence from a natural experiment in China. *Technological Forecasting and Social Change*, 155 (2), 119-989.
- Rosati, F., & Faria, L. G. (2019). Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors. *Journal of cleaner production*, 215, 1312-1326.
- Severo, E. A., de Guimarães, J. C. F., & Dorion, E. C. H. (2017). Cleaner production and environmental management as sustainable product innovation antecedents: A survey in Brazilian industries. *Journal of Cleaner Production*, 142, 87-97.
- Singh, S. K., Del Giudice, M., Chierici, R., & Graziano, D. (2020). Green innovation and environmental performance: The role of green transformational leadership and green human resource management. *Technological Forecasting and Social Change*, 150, 119-762.
- Tang, M., Walsh, G., Lerner, D., Fitza, M. A., & Li, Q. (2018). Green innovation, managerial concern and firm performance: An empirical study. *Business Strategy and the Environment*, 27(1), 39-51.
- Wu, D., Lin, C., & Liu, S. (2016). Does community environment matter to corporate social responsibility? *Finance Research Letters*, 18, 127-135.
- Wu, W., Liang, Z., & Zhang, Q. (2020). Effects of corporate environmental responsibility strength and concern on innovation performance: The moderating role of firm visibility. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(3), 1487-1497.

- Xia, B., Olanipekun, A., Chen, Q., Xie, L., & Liu, Y. (2018). Conceptualising the state of the art of corporate social responsibility (CSR) in the construction industry and its nexus to sustainable development. *Journal of cleaner production*, 195, 340-353.
- Xu, X., Zeng, S., & Chen, H. (2018). Signaling good by doing good: How does environmental corporate social responsibility affect international expansion? *Business Strategy and the Environment*, 27(7), 946-959.
- Yang, D., Wang, A. X., Zhou, K. Z., & Jiang, W. (2019). Environmental strategy, institutional force, and innovation capability: A managerial cognition perspective. *Journal of Business Ethics*, 159(4), 1147-1161.
- gggg, .. ,, & Peacœ, S. 333333A eegrrrrr rr geeee ee aacrrr analysss: Focusing on exploratory factor analysis. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, 9(2), 79-94.
- Yuen, K. F., & Lim, J. M. (2016). Barriers to the implementation of strategic corporate social responsibility in shipping. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, 32(1), 49-57.
- Zhang, C., Hu, M., Dong, L., Xiang, P., Zhang, Q., Wu, J & Shi, S. (2018). Co-benefits of urban concrete recycling on the mitigation of greenhouse gas emissions and land use change: A case in Chongqing metropolis, China. *Journal of Cleaner Production*, 201, 481-498.
- Zhou, Z., & Mi, C. (2017). Social responsibility research within the context of megaproject management: trends, gaps and opportunities. *International Journal of Project Management*, 35(7), 1378-1390.

Increasing Social Responsibility of Kamyaran's Rural Cooperatives toward Environment

K. Rostami¹, L. Salehi^{2}*

Received: 10 Jan 2020

Accepted: 21 Feb 2021

Abstract

Companies are increasingly aware about the role of Corporate Social Responsibility (CSR) in global competition and have concluded that they must not only focus on the production of goods and services, but also make decisions that are ethically and socially accepted by all stakeholders. One of the most important aspects of CSR is responsibility toward the environment. However, there is still a gap in CSR studies on factors that influencing Environmental Corporate Social Responsibility (ECSR). Accordingly, the purpose of this study was to identify factors affecting the ECSR activities in Kamyaran's rural cooperatives. The statistical population included cooperatives members at Kamyaran township (N= 14100). From these, 358 persons were selected, using proportional assignment random sampling method. A researcher-made questionnaire was used for data gathering. Its content reliability confirmed by experts' views and its validity confirmed by Cronbach's alpha ($\alpha= 0.81-0.91$). Results of explanatory factor analysis showed that four factors including of "support, guidance and monitoring strategy", "Psychological and structural legitimacy and empowerment", "Endogeneity and Extroversion", and "participatory mechanism" explained about 66% of variance of cooperatives social responsibility toward environmental.

Keywords: Rural Cooperatives, Environmental Protection, Corporate Social Responsibility

1 . MSc. Graduate of Rural Development, Agricultural Extension and Education Department, College of Agriculture & Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran.

2 . Assistant professor of Agricultural Extension and Education Department, College of Agriculture & Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran

* Corresponding Author

Lsalehi@Razi.ac.ir